

უძველესი კოლხური მედიცინა

მედეა ჩიკავა
სტუ-ს პროფესორი

ნინო ყურაშვილი
საქართველოს უნივერსიტეტის პროფესორი

რეზიუმე

ეფექტური, უვნებელი ანტირეციდიული ფარმაკოთერაპიის ჩატარება მნიშვნელოვანია ფსიქოსომატური მდგომარეობის გათვალისწინებით. მკურნალობის ასეთი მეთოდია ჰომეოპათია, რომელიც ნამლების ზემოქმედებით გამოყენებას გულისხმობს. ჰომეოპათიაში ნამლის დოზის შემცირება ნივთიერების სერიული განზავებითა და პოტენცირებით მიიღწევა. თანამედროვე ჰომეოპათიის ფესვები შეიძლება უძველეს კოლხურ მედიცინაში ვეძებოთ. ბერძენი და რომაელი ავტორები მიუთითებენ, რომ უძველეს კოლხეთში ცნობილი იყო მცენარეთა განზავების მეთოდები, ნამალთა დამზადების ტექნოლოგია და მათი გამოყენება სამკურნალო მიზნით.

კოლხეთის მეფე აიეტის ასული - მედეა ძველი წინაანტიკური სამყაროს სამედიცინო ტრადიციების ერთ-ერთ ალიარებულ ემბლემურ სახედ წარმოგვიდგება. მან იცოდა შხამის დამზადება და შემდგომ მისი ნამლად გარდაქმნა, რაც ჰომეოპათიური ტექნოლოგიის გამოყენებითაა შესაძლებელი. მაგალითად, აკონიტის (*Aconitum* - ტილჭირი) აღმოჩენა, როგორც ვარაუდობენ, დაკავშირებულია მედეას სახელთან.

აკონიტი სუბტროპიკული მცენარეა, რომლის 60-მდე სახეობა არსებობს. საქართველოში გვხვდება მისი 6 სახეობა. „ორფიული არგონავტიკის“ მიხედვით, იგი იზრდებოდა მედეას ბაღში, ხოლო დიოდორ სილიციელი წერს, რომ აკონიტი ჰეკატემ - მედეას დედამ, აღმოაჩინა. მცირე დოზებით (ექსტრაქტების სახით) მას იყენებდნენ უძველეს კოლხეთში, როგორც გარეგან ტკივილდამაყუჩებელ საშუალებას ნევრალგიებისა და რევმატიზმის დროს. არსებობს აკონიტის მხოლოდ ერთი სახეობა - *Aconitum anthora* L., რომელიც შხამიანი აკონიტის ანტაგონისტია. მას შხამსაწინააღმდეგო მოქმედება აქვს. პროფ. მ. შენგელია აღნიშნავს, რომ შესაძლოა, დ. სიცილიელი სწორედ ამ შხამსაწინააღმდეგო აკონიტის აღმოჩენის შესახებ საუბრობს.

ვინაიდან, უძველეს კოლხეთში იცნობდნენ მცენარეთა განზავების მეთოდებს, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ჰეკატეს აღმოჩენა დაკავშირებულია არამარტო შხამსაწინააღმდეგო, არამედ - შხამიან

აკონიტთანაც, რომლის სამკურნალო თვისებებიც მხოლოდ ჰომეოპათიური ტექნოლოგიით დამზადებისას ვლინდება. შესაძლოა, მას სწორედ ასეთი სახით იყენებდნენ. თანამედროვე ჰომეოპათიური აკონიტის (*Aconitum napellus*) შინაგანი მიღებით წარმატებით მკურნალობენ ნევრალგიას, ცხელებით დაავადებებს და ა.შ.

ნიკანდრო კოლოფონსკი „ალექსიფარმაკი“ მედეას მოიხსენიებს, როგორც განსაზღვრული ნამლის, შხამის („მედეას შხამი“, „ერთდღიანი“, „კოლხური“, „ირისი“) აღმომჩენს. პლუტარქეს აზრით, მედეამ აღმოაჩინა ნამალი ან შხამი, რომელსაც ის ნავთს ურევდა; ხოლო, დ. სიცილიელის მიხედვით, ეს იყო მცენარე. ლოგიკურია, ვივარაუდოთ, რომ მედეას მიერ აღმოჩენილი ნამალი იყო შხამიანი აკონიტი, რომელიც სწორედ ჰომეოპათიური სახითაა უძლიერესი ნამალი.

ამრიგად, თანამედროვე ჰომეოპათიის ფესვები შეიძლება მდიდარი ტრადიციების მქონე უძველეს კოლხურ მედიცინაში ვიპოვოთ, სადაც იცნობდნენ ჰომეოპათიური ნამლების დამზადების მთავარ პრინციპს - მცენარეთა ექსტრაქტების განზავების მეთოდებს, რითაც შხამიანი მცენარეები სამკურნალო თვისებებს იძენს. თუმცა, სახელწოდება „ჰომეოპათია“ მაშინ არ არსებობდა.

საკვანძო სიტყვები: ჰომეოპათია, მედეა, კოლხური მედიცინა, აკონიტი.

MODERN HOMEOPATHIC MEDICATIONS AND ANCIENT COLCHIS MEDICINE

Medea Chikava
Professor, Georgian Technical University

Nino Qurashvili
Professor, University of Georgia

RESUME

For the safe, recurrence preventing pharmacotherapy, psychosomatic state of the patient must be considered. This approach is well known for homeopathy that

uses microdoses of the medicines. The medication dose reduction is achieved by serial dilution and potentisation (succussion) of the substance in homeopathy. The roots of modern homeopathy could be found in ancient Colchis medicine. Greek and Roman authors mentioned that ancient Colchians were aware of herbal extract dilutions, medicine preparation technologies and their use for healing purposes.

Medea, the daughter of Colchis King Aeetes, represents one of the acknowledged emblems of prehel- lenic world medical traditions. She knew how to make poison and then convert it into medicine, which is possible using homeopathic technology. For instance, supposedly, discovery of Aconite (*Aconitum*) is connected with the name of Medea.

Out of 60 species of Aconite, a subtropical herb, only six are found in Georgia. According to „Argonau- tica Orphica“, this herb was grown in Medea’s garden. Diodorus Siculus writes that Aconite was discovered by Medea’s mother, Hecate. It was used in small doses (in the form of extracts) in ancient Colchis as an external analgesic for neuralgia and rheumatism. Only one species of Aconite - *Aconitum anthora* L., represents an antidote to poisonous Aconite. As prof. M Shengelia claims, D. Siculus must have narrated about the discov- ery of the antidote Aconite.

Stemmed from the fact, that inhabitants of ancient Colchis were aware of herbal extracts dilution meth- ods, it can be assumed that Hecate’s discovery is con- nected not only with antidote, but also with poisonous Aconite, that acquires healing properties only if pre- pared by homeopathic technologies. Possibly, ancient Colchians were using Aconite exactly in homeopathic form. Modern homeopathic Aconite (*Aconitum napel- lus*) administered orally is successfully used in healing neuralgias and acute fevers.

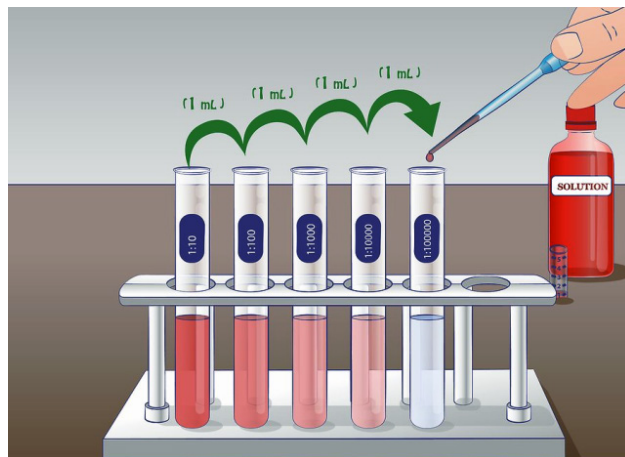
Nikandra Kolofonsky mentions Medea in „Alexifar- mak“ as discoverer of a specific drug, a poison („Me- dea Poison“, „One-Day“, „Colchian“, „Iris“). According to Plutarch, Medea discovered a medicine or poison that she mixed with kerosene; while, according to D. Sicilian, it was a plant. It is logical to assume that the medication discovered by Medea was a poisonous Aconite, which is the most potent medicine in its homeopathic form.

Thus, the roots of modern homeopathy could be found in ancient Colchis medicine that was familiar with the main principles of making homeopathic rem- edies – dilutions of herbal extracts, through which poi- sonous herbs acquire healing properties. Even though, the term of „Homeopathy“ did not exist then.

Key words: Homeopathy, Medea, Colchis medicine, Aconite.

* * * *

ეფექტური, უვნებელი ანტირეციდიული ფარმა- კოთერაპიის ჩატარება მნიშვნელოვანია ფსიქოსო- მატური მდგომარეობის გათვალისწინებით. მკურ- ნალობის ასეთი მეთოდია ჰომეოპათია, რომელიც წამლების ზემოქმედებით გამოყენებას გულის- ხმობს. ჰომეოპათიაში წამლის დოზის შემცირება ნივთიერების სერიული განზავებითა (სურ. 1) [23] და პოტენცირებით (შენჯღრევით) მიიღწევა [23, 24].

სურ. 1. ნივთიერების სერიული განზავება [23]

ასეთნაირად მომზადებულ, ზემოქმედებით აღ- ებულ წამალს შეუძლია ორგანიზმს სტიმული მის- ცეს მარეგულირებელი მექანიზმების გასააქტიურ- ელად და ამით გააძლიეროს ორგანიზმის დაცვითი ძალები. ამიტომ ჰომეოპათიური პრეპარატების გა- მოყენება ზრდის ორგანიზმის ადაპტაციის (შეგუებ- ის) უნარს გარემოს არახელსაყრელი პირობებისად- მი. შესაბამისად, ჰომეოპათიის ძირითადი ამოცანაა დაავადების განკურნება ადაპტაციის გაძლიერების ხარჯზე.

ჰომეოპათია მარეგულირებელი თერაპიაა, რომ- ლის მიზანია, იმოქმედოს თვითრეგულაციის პრო- ცესებზე წამლის საშუალებით, რომელიც შეირჩევა მკაცრად ინდივიდუალურად, ავადმყოფის რეაქცი- ის გათვალისწინებით [6]. მკაცრი ინდივიდუალიზ- აცია გულისხმობს ადამიანის პიროვნების აღქმას მთლიანობაში - მისი სულიერი (ფსიქიკური) და ფი- ზიკური (სომატური) თავისებურებების გათვალის- წინებით.

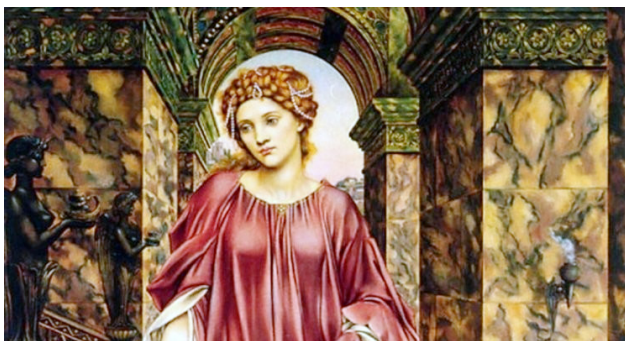
მთელ მსოფლიოში მედიკამენტთა 15% ჰომეოპ- ათიურია. ჰომეოპათია ყველაზე მეტად გავრცელე- ბულია ინგლისში, აშშ-ში, საბერძნეთში, გერმანიაში, ჰოლანდიაში, ე.ი. ყველაზე განვითარებულ ქვეყნებ- ში. გერმანიაში ჰომეოპათიურ პრეპარატებს იყენ- ებს ექიმთა 25%, საფრანგეთში - 32%, ავსტრიაში - 40%, დიდ ბრიტანეთში - 45%. საფრანგეთსა და გერ- მანიაში ჰომეოპათიური წამლებით მკურნალობა ჩართულია სავალდებულო სამედიცინო დაზღვე-

ვაში. ჰომეოპათიური პრეპარატები საშუალებას იძლევა, შევამციროთ ალოპათიურ საშუალებათა დოზირება და ამით შევამციროთ მათთან დაკავშირებულ გვერდით ეფექტთა რაოდენობა.

ჰომეოპათიური წამლები ძირითადად მზადდება მცენარეული, მინერალური და ცხოველური წარმოშობის ბუნებრივი ნივთიერებებისგან და მათი საშუალებით შესაძლებელია როგორც ადამიანების, ისე - მცენარეებისა და ცხოველების მკურნალობა „მსგავსების“ პრინციპით, რაც ამტკიცებს ბუნების ერთიანობას. ყველა ცოცხალი არსება ბუნების ნაწილია და მათ თავიანთი ძალების აღდგენა შეუძლიათ მხოლოდ ბუნების მეშვეობით - ბუნებრივად.

თანამედროვე ჰომეოპათიის ფესვები შეიძლება უძველეს კოლხურ მედიცინაში ვეძებოთ. იგი მდიდარი ტრადიციების მქონე, მცენარეული წარმოშობის სამკურნალო ნედლეულზე დაფუძნებული მედიცინაა, რომელსაც ცნობილმა გერმანელმა ისტორიკოსმა კურტ შპრენგელმა უძველესი ცივილიზებული ხალხების მედიცინის გვერდით საპატიო ადგილი მიუჩინა [2] და მსოფლიო მედიცინის ისტორიის 5-ტომიან ნაშრომში მიუძღვნა ცალკე თავი - „უძველესი კოლხური მედიცინა“ (Alieste Colchiche Medicin) [8]. ძველი წელთაღრიცხვის II ათწლეულის ბოლოს კოლხეთის დაბლობზე 40-ზე მეტი სამკურნალო მცენარის კულტივირება ხდებოდა, რომელიც „ჰეკატეს ბაღის“ სახელწოდებით იყო ცნობილი. „მთელ ანტიკურ სამყაროში პონტო (საქართველო) განთქმული იყო თავისი შხამიანი და სამკურნალო ბალახების სიუხვით“ - წერს კურტ შპრენგელი [2]. ბერძენი და რომაელი ავტორები ასევე მიუთითებენ, რომ უძველესი კოლხეთი მდიდარი იყო სამკურნალო მცენარეებით. აქ ცნობილი იყო მცენარეთა განზავების მეთოდები, წამალთა დამზადების ტექნოლოგია და მათი გამოყენება სამკურნალო მიზნით. ყოველივე ეს დასტურდება სხვა ისტორიული წყაროებითაც, ბოტანიკური და გეოგრაფიული აღწერებით [8].

კოლხეთის მეფე აიეტის ასული - მედეა (სურ. 2) [20] ძველი წინაანტიკური სამყაროს სამედიცინო ტრადიციების ერთ-ერთ აღიარებულ ემბლემურ სახედ წარმოგვიდგება.

სურ. 2. კოლხეთის მეფე აიეტის ასული - მედეა [21]

მედეას სახელთან დაკავშირებული ცოდნა-გამოცდილებანი და სამკურნალო მცენარეთმცოდნეობა მედიცინის ისტორიაში „CURA MEDIANA“-ს სახელწოდებითაა ცნობილი [13]. მან იცოდა შხამის დამზადება და შემდგომ მისი წამლად გარდაქმნა [15], რაც ჰომეოპათიურ წამალთა ტექნოლოგიის გამოყენებითაა შესაძლებელი [5, 9]. მაგალითად, აკონიტის (Aconitum - ტილჭირი) [1] აღმოჩენა, როგორც ვარაუდობენ, დაკავშირებულია მედეას სახელთან.

აკონიტი სუბტროპიკული მცენარეა, რომლის 60-მდე სახეობა არსებობს. საქართველოში გვხვდება მისი 6 სახეობა [3]. „ორფიული არგონავტიკის“ მიხედვით, იგი იზრდებოდა მედეას ბაღში, ხოლო დიოდორ სილიციელი წერს, რომ აკონიტი ჰეკატემ, მედეას დედამ, აღმოაჩინა. ჰეკატე ძლიერ დახელოვნებული ყოფილა მომაკვდინებელ და შხამსაწინააღმდეგო, ანტიდოტურ საშუალებათა შეზავების საქმეში. ეს ხელოვნება მან შეასწავლა თავის ქალიშვილებს - მედეასა და კირკეს [8], თუმცა მედეას ცოდნა გაცილებით სრულყოფილი იყო [14].

შხამიან მცენარეთა შორის აკონიტს განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს და მისი გავრცელების ერთ-ერთ კერად კავკასია ითვლება. მცირე დოზებით (ექსტრაქტების სახით) მას იყენებდნენ უძველეს კოლხეთში, როგორც გარეგან ტკივილდამაყუჩებელ საშუალებას ნევრალგიებისა და რევმატიზმის დროს. როგორც პროფ. მ. შენგელია აღნიშნავს, თუ ჩავთვლით, რომ ის აღმოაჩინეს კოლხეთში, ბუნებრივია ვივარაუდოთ, რომ აქედან დაიწყო მისი გავრცელება მთელ მსოფლიოში.

წარსულში ხალხურ მედიცინაში აკონიტი გამოიყენებოდა მალარიისა და ჰელმინთოზების სამკურნალოდ, აგრეთვე - ყველაწაიერი მოწამვლების დროს. არსებობს აკონიტის მხოლოდ ერთი სახეობა - Aconitum anthora L. (სურ. 3) [10, 16, 17], რომელიც შხამიანი აკონიტის ანტაგონისტია. მას შხამსაწინააღმდეგო მოქმედება აქვს. პროფ. მ. შენგელია აღნიშნავს, რომ შესაძლოა, დ. სიცილიელი სწორედ ამ შხამსაწინააღმდეგო აკონიტის აღმოჩენის შესახებ საუბრობს. მითუმეტეს, რომ აღმოჩენად, როგორც წესი, სწორედ შხამსაწინააღმდეგოს აღმოჩენა ითვლება და არა შხამიანის, რამდენადაც ასეთი მცენარე თავის მომწამვლელ თვისებებს თავისითაც ავლენს [8].

როგორც აღვნიშნეთ, უძველეს კოლხეთში იცნობდნენ მცენარეთა განზავების მეთოდებს, რაც ჰომეოპათიური წამლების დამზადების მთავარი პრინციპია და რითაც შხამიანი მცენარეები სამკურნალო თვისებებს იძენს [5]. აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ჰეკატეს აღმოჩენა დაკავშირებულია არამარტო შხამსაწინააღმდეგო, არამედ - შხამიან აკონიტთანაც [4], რომლის სამკურნალო თვისებებიც მხოლოდ ჰომეოპათიური

სურ. 3. *Aconitum anthora* [16]

ტექნოლოგიით დამზადებისას ვლინდება [5, 9]. შესაძლოა, უძველეს კოლხეთში მას სწორედ ასეთი

სურ. 4. *Aconitum napellus* [22]

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ეფექტური, უვნებელი ანტირეციდიული ფარმაცოთერაპიის ჩატარება მნიშვნელოვანია ფსიქოსომატური მდგომარეობის გათვალისწინებით. მკურნალობის ასეთი მეთოდია ჰომეოპათია, რომელიც წამლების ზემოქმედებით გამოყენებას გულისხმობს. ჰომეოპათიაში წამლის დოზის შემცირება ნივთიერების სერიული განზავებითა (სურ. 1)

სახით იყენებდნენ. თანამედროვე ჰომეოპათიური აკონიტის (*Aconitum napellus*) (სურ. 4) შინაგანი მიღებით წარმატებით მკურნალობენ ნევრალგიას; ნებისმიერ ცხელებით დაავადებას, რომელიც მწვავედ, უეცრად იწყება მოუსვენრობითა და შიშით, შფოთვით [11, 12, 18]; შეიძლება გამოყენებულ იქნას ექინოკოკით გამოწვეული დაავადებების სამკურნალოდ [7].

ნიკანდრო კოლოფონსკი პოეტურ თხზულებაში - „ალექსიფარმაკი“ (სურ. 5) განიხილავს შხამებსა და ანტიდოტებს [19], სადაც მედეას მოიხსენიებს, როგორც განსაზღვრული წამლის, შხამის („მედეას შხამი“, „ერთდღიანი“, „კოლხური“, „ირისი“) აღმომჩენს.

პლუტარქეს აზრით, მედეამ აღმოაჩინა წამალი ან შხამი, რომელსაც ის ნავთს ურევდა; ხოლო, დ. სიცილიელის მიხედვით, ეს იყო მცენარე [8]. ლოგიკურია, ვივარაუდოთ, რომ მედეას მიერ აღმოჩენილი წამალი იყო შხამიანი აკონიტი, რომელიც სწორედ ჰომეოპათიური სახითაა უძლიერესი წამალი.

ამრიგად, თანამედროვე ჰომეოპათიის ფესვები შეიძლება მდიდარი ტრადიციების მქონე უძველეს კოლხურ მედიცინაში ვიპოვოთ, სადაც იცნობდნენ ჰომეოპათიური წამლების დამზადების მთავარ პრინციპს - მცენარეთა ექსტრაქტების განზავების მეთოდებს, რითაც შხამიანი მცენარეები სამკურნალო თვისებებს იძენს [4]. თუმცა, სახელწოდება „ჰომეოპათია“ მაშინ არ არსებობდა.

სურ. 5. ნიკანდრო კოლოფონსკის თხზულება - „ალექსიფარმაკი“ [19]

[მაყაშვილი ა. // ბოტანიკური ლექსიკონი. თბილისი, მეცნიერება, 1991.

2. სალუქვაძე ს.ს. // წამალთმცოდნეობა ძველ საქართველოში და მისი შემდგომი განვითარების გზები უძველესი დროიდან XX საუკუნემდე. თბილისი, ხელოვნება, 1987.

3. ტილჭირი. მასალა ვიკიპედიიდან — თავისუფალი ენციკლოპედია <https://cutt.ly/lnnHPNJ>

4. ჩიქავა მ. // მოზარდის საჭმლის მომნელებ

ბელი სისტემის დაავადებათა კლინიკურ-ეპიდემიოლოგიური თავისებურებები და პრევენციული ფარმაკოთერაპია. თბილისი, 2013. დამტკიცებულია მონოგრაფიად სტუ-ს სარედაქციო-საგამომცემლო საბჭოს მიერ. 03.04.2013. ოქმი №2. გამომცემლობა „სიონი“. 415 გვ.

5. ჩიქავა მ. // ჰომეოპათია და ჰომეოპათიურ საშუალებათა ტექნოლოგია. თბილისი, 2013. რეკომენდებულია სახელმძღვანელოდ სტუ-ს ქიმ. ტექნოლ. და მეტ. ფაკ-ის სარედაქციო-საგამომცემლო საბჭოს მიერ. 09.07.2013. ოქმი № 26. 310 გვ. ელექტ. ვერსია. სტუ-ს ბიბლიოთეკა CD-1419.

6. Келер Г. // Гомеопатия. Москва, Медицина, 1989.

7. Онанов П. // Гомеопатия на каждый день от всех болезней. Москва, "Техарт плаз", 2000.

8. Шенгелиа М. С. // Древняя Колхо-Иберийская медицина. თბილისი, განათლება, 1990.

9. Швабе В. // Гомеопатические лекарственные средства. Руководство по описанию и изготовлению. Москва, 1967. <https://1796web.com/homeopathy/pharmacy/schwabe/schwabe.htm>

10. Зелинский, 1958.

11. Фатак С. Р. // Краткий реперторий и Materia Medica гомеопатических лекарств. Новосибирск, 2000.

12. Берике В. // Materia Medica гомеопатических препаратов. Москва, Гом. Медицина, 2000.

13. Ramaz Shengelia. // Colchis - Iberian Medicine or Cura Mediana. Vol.XXII, No.2, (Supp) 2016. pp. 7-13. <https://www.researchgate.net/publica->

[tion/322253429_Colchis_-_Iberian_Medicine_or_Cura_Mediana](https://www.researchgate.net/publication/322253429_Colchis_-_Iberian_Medicine_or_Cura_Mediana)

14. MEDEA AND MEDICINE. February 6, 2014. <https://medeamuseum.wordpress.com/2014/02/06/medea-and-medicine/>

15. რ. შენგელია. // მედეადან მითრიდატემდე http://www.modernpublishing.ge/view_post.php?id=1&pub=2&year=2008

16. Aconitum anthora. https://www.plant-world-seeds.com/store/view_seed_item/2808

17. Aconitum anthora. From Wikipedia, the free encyclopedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Aconitum_anthora

18. БМЭ, 2-изд., Москва, 1956, т. 2, 649.

19. Science of antidote scanword. Antician history - history of poisons. <https://in-poetry.ru/en/soobshchestva/nauka-o-protivoyadiyah-skanvord-istoriya-protivoyadii-istoriya-yadov/>

20. Medea. From Wikipedia, the free encyclopedia. <https://en.wikipedia.org/wiki/Medea>

21. Princess Weekes. Oct 10th, 2018. TMS Project: Why I'm Getting a Greek Mythology Tattoo Today. Cousins of a broken heart, Ariadne and Medea. <https://www.themarysue.com/tattoo-project-mythology/>

22. Aconitum napellus (Monkshood): A Purple Poison. <https://www.poison.org/articles/why-is-monkshood-considered-a-poison--174>

23. Serial dilution. From Wikipedia, the free encyclopedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Serial_dilution

24. Homeopathic dilutions. From Wikipedia, the free encyclopedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Homeopathic_dilutions